

פרשת נצבים

(ט) אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי כָּדָתִיב לְעִיל: "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל" א וגו' (דברים כט,א):

(יח) לְמַעַן סְפוֹת הָרֹנָה. הַמְזִיד, שְׁמַתוֹךְ שְׂבַע הוּא חוּטֵא: הַצִּמְאָה. לְתַאֲבוֹן, שְׁאִינוֹ רָשַׁע כְּעוֹשֶׂה לְהִכְעִיס מִתּוֹךְ שְׂבַע^ב: פִּי בְּשִׁירוֹת לְפִי. אֶלָּא בְּשִׁירוֹת^ג:

(יט) פִּי אֲזַי יַעֲשֶׂן. לֹא יֵאָבֵה סִלַּח לוֹ, אֶלָּא: אֲזַי יַעֲשֶׂן^ד:

(כד) עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ. וְלֹא יֵאָמְרוּ: "מִבְּלִי יִכְלֹת ה'" (דברים ט,כח), כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי אֶצֶל: "וְאֶתְפַּלֵּל אֶל ה' וְאֵמַר" וגו', בְּפִרְשֵׁת "עֲקֹב תִּשְׁמָעוּן"^ה (דברים ט,כח-כו):

(כח) הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֱלֹהֵינוּ. כִּכָּר פִּרְשְׁתִּי אֶצֶל הָאֲרוּרִים^ו, עַל הַנִּסְתָּרוֹת הֵיוּ הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת, שְׁאִין הַדָּבָר לַעֲנֹשׁ בֵּית דִּין, אֶלָּא בֵּית הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לָנוּ וּלְבָנֵינוּ. לַעֲשׂוֹת דִּינֵי עֲנָשִׁין עַל פִּי יְעִידִים^ז:

ח (יד) פִּי קָרוֹב. אֶלָּא^ח:

הוא במיוחד לאחר משפט שלילה. עיין לדוגמא בפירושו לעיל ז,ה. אולם כאן המילה 'כי' אינה מופיעה אחרי משפט שלילה, וגם לא מובן מדוע רשב"ם מפרש כך את פסוקו, שהרי אפשר להבין בפשטות שפסוקו מדבר על אדם שאומר "שלוש יהיה לי כי", כלומר כאשר, "בשירות לבי אלך". יתכן שרשב"ם פשוט משתדל להסביר את הלך המחשבה של החוטא שאומר לעצמו: אני לא אשמע לאזהרות, אלא בשירות לבי אלך. ד שוב (עיין בהערה הקודמת) מפרש רשב"ם שמוכן המילה 'כי' הוא 'אלא'. כאן פירושו מאד סביר, והוא גם מצטט את משפט השלילה "לא יאבה סלוח לו" כדי להוכיח שלמילה 'כי' יש המובן של 'אלא' בפסוק. ה עיין בפירוש רשב"ם ובהערות שם. ו עיין בפירוש רשב"ם לעיל כז,טו, ובהערות שם. ז פירוש רשב"ם לפסוקו חולק על רש"י. רש"י רואה את פסוקו כהמשך של פסוק יח, שבו מתוארות מחשבות הרשע. כאן כשהפסוק אומר: "הנסתרות לה' אלהינו" הכוונה היא שאין הקב"ה מעניש אותנו על מחשבותיהם של יחידים בחברה, שהרי אין לנו דרך לדעת את ההרורי לבם. רשב"ם מרחיב את הפירוש ואומר שאנחנו, הציבור, לא אחראים להעניש את היחיד אם הוא חטא בצורה נסתרת. לפי רשב"ם, עלינו לעשות דיני עונשים רק "על פי עדים", כלומר, רק אם יש ראיה בבית דין. ח שוב מדיגש רשב"ם, שאחרי מילות שלילה ("לא בשמים... ולא מעבר לים") מובן המילה 'כי' הוא: אלא.

א על פסוקו כתוב רש"י: "מלמד שכנסם משה לפני הקב"ה ביום מותו". פרשני רש"י מתקשים להבין בדיוק מה פסוק זה מלמד, שהרי כבר בפסוק א כתוב מפורשות: "ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם". כנראה בשל כך כותב רשב"ם כאן: "אתם נצבים היום כולכם כדכתיב לעיל". כלומר, אין הפסוק שלנו מלמד משהו חדש, אלא משה יכול לומר לעם שכולם נצבים שם כשהוא נושא את נאומו, שהרי בפסוק א כתוב שהוא כינס את כולם. ב גם רש"י וגם רשב"ם מסבירים את המילה 'הרוה' כאלו שרוו את צמאונם. אבל יש להם שתי גישות מנוגדות להסברת רעיון הביטוי. שניהם מסכימים שמילים אלה – 'הרוה' ו'הצמאה' – מתארות שני סוגים של אנשים חוטאים, שאחד גרוע מחברו. אבל השאלה היא, האם הצמאים הם הקבוצה היותר גרועה, או הפחות גרועה? לפי רש"י, אדם שרוה את צמאונו הוא "שוגג, שהוא עושה כאדם שיכור שהוא עושה שלא מדעת". הצמאים לפי רש"י הם יותר גרועים, שהם עדיין לא השתכרו ובכל זאת חוטאים. רשב"ם לעומתו משווה את 'הרוה' ו'הצמאה' לשתי הקטגוריות הידועות בתלמוד: אלו שחוטאים לתאבון ואלו שחוטאים להכעיס (עיין בהוריות יא,א וברש"י שם ד"ה להכעיס). רשב"ם אומר שהחוטאים בשל תאוותם החזקה, כלומר הצמאים, הם פחות גרועים מאלו שחוטאים להכעיס, אלו שכבר ראו את צמאונם ואין להם תאוה ובכל זאת חוטאים. ג פירוש רשב"ם קשה. רשב"ם מרכה לציין שמוכן המילה 'כי' כ'אלא'.